

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

سیره تربیتی

امام محمد باقر
علیه السلام

عبدالکریم پاک نیا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیره تربیتی امام باقر علیه السلام

نویسنده:

عبدالکریم پاک نیا

ناشر چاپی:

نشریه مبلغان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	سیره تربیتی امام محمد باقر علیه‌السلام
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۶	نقش تربیتی والدین
۶	اشاره
۷	تکریم شخصیت کودک
۷	اشاره
۷	گزینش نام نیک
۷	گفت و گوی صمیمانه
۸	سلام دادن به فرزندان
۸	ابراز محبت به کودکان
۸	اشاره
۸	اعتدال در محبت
۹	رعایت مساوات در میان فرزندان
۹	گرامی داشتن همسر
۱۰	تربیت معنوی
۱۰	مراحل تربیت معنوی
۱۱	تشویق
۱۱	تاثیر جاذبه‌های هنری
۱۲	پاورقی
۱۲	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

سیره تربیتی امام محمد باقر علیه السلام

مشخصات کتاب

شماره کتابشناسی ملی: ایران ۸۱-۲۴۱۹۰

سرشناسه: پاک‌نیا، عبدالکریم

عنوان و نام پدیدآور: سیره تربیتی امام باقر علیه السلام / پاک‌نیا، عبدالکریم

منشأ مقاله: ، مبلغان، ش ۳۳، (۱۸ شهریور - ۲۹ مهر ۱۳۸۱): ص ۱۹ - ۳۰.

توصیفگر: تربیت

توصیفگر: محمدبن علی (ع)، امام پنجم

توصیفگر: فرزندان

مقدمه

تربیت فرزند یکی از مهم‌ترین وظایف والدین و مریبان در عرصه زندگی است. تربیت به معنای شکوفا نمودن استعدادها درون انسان‌ها و هدایت غرائز نهفته آنان به سوی قله کمال و رستگاری می‌باشد. تربیت مجموعه تلاش‌هایی است، سنجیده و منظم برای نیل به هدف‌های مشخص و شکوفا سازی توان‌های بالقوه در تمام ابعاد وجودی انسان و به عبارت دیگر می‌توان تربیت را انتقال میراث‌های فرهنگی مطلوب و ارزشمند از نسلی به نسل دیگر دانست. به طور کلی، مجموعه تلاش‌ها، فرصت‌ها، اقدامات، امکانات و برنامه‌ها از بدو انعقاد نطفه تا واپسین دم حیات برای رشد و شکوفا سازی توان‌های بالقوه فرد به طور همه جانبه تا رسیدن به حداکثر ظرفیت را تربیت می‌نامیم. از آنجایی که امامان معصوم شیعه بهترین شیوه‌های تربیتی فرزند را فرا روی پیروان خود نهاده‌اند، زندگی پر افتخار آنان می‌تواند به عنوان موفق‌ترین الگوهای تربیتی در طول تاریخ بشر مطرح شود. در این نوشتار به مناسبت اول ماه رجب، روز ولادت امام محمد باقر علیه السلام روش‌های تربیت فرزند را در سیره و سخن آن گرامی بررسی نموده و برخی نکته‌های قابل توجه را ارائه می‌نماییم.

نقش تربیتی والدین

اشاره

پدر و مادر به عنوان دو رکن اساسی خانواده بیش‌ترین نقش را در تربیت فرزندان ایفا می‌کنند. مادر از زمان انعقاد نطفه تا دوران نوجوانی ارتباطی تنگاتنگ با کودک دارد. خصلت‌ها، اندیشه‌ها، افکار و رفتار مادر بیش‌ترین تاثیر را در ساختار شخصیتی یک نوجوان به جای می‌گذارد. مادر همانند یک معلم، مربی و الگوی گفتاری و رفتاری کودک به حساب می‌آید. او یکی از عوامل مؤثر تربیتی از نظر محیطی و وراثتی است. به این جهت برای پرورش فرزندان سالم و صالح، باید از زمان ازدواج در اندیشه انتخاب مادر شایسته برای فرزندان بود. چرا که از منظر حضرت باقر علیه السلام تربیت کودک از همان مرحله آغاز می‌شود. امام باقر علیه السلام در روایتی به تاثیر شیر مادر در اطفال اشاره کرده و به محمد بن مروان فرمود: «استرضع لولدك لبن الحسان، وایاک والقباح، فان اللبن قد یعدی [۱]» برای شیر دادن به فرزندت از دایه‌های خوشرو و زیبا استفاده کن و از زنان بد صورت و قبیح برحذر باش، زیرا شیر گاهی (صفات و ویژگی‌های روحی مادر را به فرزند) منتقل می‌کند. در این گفتار امام پنجم علیه السلام از

تأثیر شیر مادر در انتقال زشتی‌ها و زیبایی‌های ظاهری مادر به فرزند سخن به میان آورده است. بنابراین نقش وراثتی و محیطی مادر در تربیت فرزندان نباید مورد غفلت قرار گیرد. گذشته از تأثیر مادران در نسل آینده، وجود پدر نیز به عنوان مدیر خانواده نقش به سزایی در ساختار شخصیتی کودک دارد. طبق فرموده امام باقر علیه السلام، صلاحیت و شایستگی‌های پدر از جمله خصلت‌هایی است که در پرتو آن فرزندان از انحرافات و کجروی‌ها محفوظ می‌مانند. آن حضرت فرمود: «يَحْفَظُ الْاَطْفَالَ بِصَلَاحِ اَبَائِهِمْ [۲]» اطفال در سایه‌ی صلاحیت و شایستگی پدرانشان [از انحرافات] مصون می‌مانند. در حقیقت مجموعه اعمال، رفتار و گفتار پدر، در شکل‌گیری شخصیت آینده کودک کار ساز خواهد بود. افزون بر این پدر به عنوان مدیر اقتصادی خانواده می‌تواند با کسب درآمد صحیح و به دست آوردن روزی حلال در روحيات و صفات کودک، تأثیر قابل توجهی داشته باشد. به همین جهت امام باقر علیه السلام به پدرانی که تلاش می‌کنند سفره‌های منازل خود را با روزی حلال بیاریند مژده می‌دهد که: «آنان در روز قیامت با سیمایی نورانی همانند ماه شب چهارده با خداوند ملاقات خواهند نمود. لقی الله عزوجل يوم القيامة و وجهه مثل القمر ليلة البدر.» [۳].

تکریم شخصیت کودک

اشاره

مربی شایسته با بهره‌گیری از روش‌های متنوع، به تکریم شخصیت کودک می‌پردازد و از این طریق زمینه تربیت صحیح و اعتلای صفات نیک را در وجود او فراهم می‌سازد. او می‌داند که مهم‌ترین مشکل کودکان و نوجوانان، احساس حقارت و عدم اتکا به نفس است و انسان همان‌طور که به آب و غذا نیازمند است به تکریم و توجه دیگران نیاز دارد، بلکه این نیازهای عاطفی و معنوی او به مراتب بیشتر از نیازهای جسمانی اوست. عمده‌ترین دلیل ناسازگاری در فرزندان و علت بسیاری از ناهنجاری‌ها را باید در احساس حقارت و کم توجهی والدین به فرزند جست و جو نمود. این فقر روحی و روانی را می‌توان از راه‌های زیر بر طرف نمود:

گزینش نام نیک

نام هر شخص نشانگر اعتقادات، ملیت، فرهنگ و خواسته‌های درونی او و خانواده‌اش می‌باشد. اسمی که برای یک کودک انتخاب می‌شود در تکریم و تحقیر شخصیت وی نقش دارد. کودکانی که نام زیبا و پسندیده دارند، غالباً مورد تقدیر و توجه دیگران هستند و از شنیدن تمجیدها و افتخاراتی که نامشان موجب آن است لذت می‌برند بر عکس کسانی که والدین آنان هنگام انتخاب نام به معنی و محتوای آن بی توجه بوده و یک اسم نامناسب و بیگانه از فرهنگ خودی را برای فرزند خود انتخاب کرده‌اند، در آینده احساس حقارت نموده و احیاناً مورد ملامت و سرزنش قرار خواهند گرفت. در سیره امام باقر علیه السلام به این نکته توجه خاصی مبذول شده است. آن حضرت در مورد انتخاب نام زیبا برای فرزندان چنین رهنمود می‌دهد: «اصدق الاسماء ماسمی بالعبودية و افضلها اسماء الانبياء [۴]» دوست داشتنی‌ترین اسم‌ها آن است که حاکی از بندگی خدا باشد و بهترین آن‌ها نام‌های پیامبران است. امام پنجم علیه السلام نام‌های فرزندان خویش را نیز از بهترین نام‌ها برگزیده بود. نام‌های فرزندان آن حضرت بدین ترتیب است: ۱- جعفر علیه السلام ۲- عبدالله ۳- ابراهیم ۴- علی ۵- زینب ۶- ام سلمه [۵]. پیشوای پنجم به این شیوه تربیتی آن چنان اهمیت می‌داد که حتی دستور داده بود پایین‌ترین طبقات اجتماع را هم با القاب و نام‌های تحقیرآمیز صدا نزنند، بلکه با بهترین نام‌ها از آنان یاد کنند و می‌فرمود: «سموهم باحسن اسمائهم [۶]» با نیک‌ترین نامشان آن‌ها را صدا بزنید. و به این ترتیب از توهین و تحقیر شخصیت آنان جلوگیری می‌نمود.

گفت و گوی صمیمانه

یکی از راه‌های انتقال آموزه‌های تربیتی به کودکان و نوجوانان ایجاد ارتباط کلامی با لحنی دلپذیر می‌باشد. تجربه نشان می‌دهد که اگر لحن و صوت والدین، مریبان و مبلغان در ارتباط کلامی دارای بار عاطفی و مثبت باشد، آنان در ایجاد ارتباط و نفوذ در دل مخاطب نوجوان موفق خواهند بود. کلمات دلنشین، سخنان نیکو، ملایم و محبت‌آمیز از مشکلات روحی و ناهنجاری‌های کودکان و نوجوانان کاسته و رنج‌های درونی آنان را التیام می‌بخشد. ریشه بسیاری از تندخویی‌ها، خشونت‌ها، لجبازی‌ها، زورگویی‌ها، بدبینی‌ها، افسردگی‌ها و گوشه‌گیری و ناامیدی‌ها را می‌توان با ارتباط کلامی صحیح و نیکو از میان برداشت. امام باقر علیه السلام با اشاره به این شیوه کارآمد تربیتی می‌فرماید: «قولوا للناس احسن ما تحبون ان یقال لکم [۷]» به زیباترین صورتی که میل دارید مردم با شما سخن بگویند با آنان سخن بگویید. آری همانطوری که انسان دوست ندارد دیگران با او بی ادبانه، خشن، آمرانه، خشک و با لحنی تند سخن بگویند، دیگران هم چنین انتظاری از او دارند. این نکته در مورد ارتباط کلامی با کودکان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نقش کلیدی در تربیت ایفا می‌کند. زیرا روح کودکان لطیف‌تر و تحمل آنان کمتر می‌باشد.

سلام دادن به فرزندان

سلام دادن به کودکان عزت نفس را در آنان تقویت می‌کند و یکی از بهترین راه‌های ارتباط اجتماعی و نفوذ در شخصیت کودکان است. این عمل که یکی از والاترین آموزه‌های تربیتی دین مبین اسلام به شمار می‌رود نکات مثبت فراوانی را در خود جای داده است که از جمله آن‌ها: تقویت روابط بین مربی و متربی، رفع کدورت و ناراحتی‌های احتمالی، تقویت روحیه‌ها و نزدیکی دل‌هاست. گذشته از این‌ها سلام دادن والدین و مریبان با صدای رسا و آهنگی دلنشین به فرزندان، عزت نفس را در آنان تقویت نموده و روحیه‌ی خودباوری و احساس شخصیت را در وجود آنان استحکام خواهد بخشید و آنان نیز اینگونه عادت خواهند کرد. اگر این عمل ادامه یابد، تربیت کودک توأم با نشاط و موفقیت پیش خواهد رفت. امام محمد باقر علیه السلام فرمود: «ان الله یحب افضاء السلام [۸]» خداوند دوست دارد که سلام با لحنی رسا [و دلپذیر] باشد. و این نکته برگرفته از آموزه‌های تربیتی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌باشد که فرمود: «پنج چیز را تا لحظه مرگ ترک نخواهم کرد... که یکی از آنان سلام کردن به کودکان می‌باشد، تا بعد از من یک رسم رایج شود.» [۹].

ابراز محبت به کودکان

اشاره

یکی از راه‌های پرورش اعتماد به نفس در فرزندان، ابراز محبت به آن‌هاست. کودک همان طوری که به آب و غذا نیاز دارد به محبت هم نیاز دارد. بوسه زدن بر صورت فرزند، به آغوش گرفتن، گفت و گوی محبت‌آمیز، نوعی اظهار علاقه و محبت است. این عمل فقر عاطفی کودکان را جبران کرده و روحیه‌ی اعتماد به نفس و خودباوری را در آنان تقویت می‌کند و در نتیجه زمینه تربیت صحیح در وجود آنان فراهم می‌گردد. امام باقر علیه السلام در موارد بسیاری از این شیوه تربیتی در مورد فرزندان خود استفاده می‌کرد. چنانکه محمد بن مسلم می‌گوید: در حضور امام باقر علیه السلام بودم که فرزند خردسالش جعفر وارد شد. پیشوای پنجم فرزندش را به آغوش کشیده و به سینه خود چسبانید و آن‌گاه با کلمات زیبا و محبت‌آمیز با وی به گفت و گو پرداخت [۱۰]. در اینجا یادآوری دو نکته مهم ضروری است:

اعتدال در محبت

در ابراز محبت و تکریم شخصیت کودک نباید راه افراط را پیمود. زیرا در آن صورت علاوه بر این که نمی‌توان نتیجه صحیح تربیتی گرفت، بلکه شخصیت کودک در اثر زیاده روی والدین در ابراز محبت‌های نابجا لطمه جبران ناپذیری خواهد خورد. چرا که این کودک از خود راضی، از جامعه توقعات و انتظارات نابه‌جایی خواهد داشت و در صورت بی‌اعتنایی دیگران به این خواسته‌های بی‌مورد وی، کودک نازپرورده از خود و زندگی بیزار و مایوس شده و دچار عقده حقارت خواهد شد. آری نازپرورده تنعم نبرد راه به جای عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «شر الالباء من دعاه البر الی الافراط [۱۱] بدترین پدران آن‌هایی هستند که در نیکی و محبت [نسبت به فرزندان خود] زیاده روی نمایند.»

رعایت مساوات در میان فرزندان

از نکات قابل توجهی که در تربیت فرزندان وجود دارد رعایت مساوات در رفع نیازهای آنان می‌باشد. این مساله در مورد نیازهای معنوی و عاطفی بیشتر جلوه گر است، والدین لزوماً باید در ابراز محبت در ظاهر مساوات را رعایت کنند، گرچه در باطن بنا به علت‌های مختلف، یکی از فرزندان را بیشتر از دیگری دوست داشته باشند. در حدیث ذیل با رفتار امام باقر علیه السلام و علت این امر آشنا می‌شویم: امام صادق علیه السلام به نقل از پدر گرامی‌اش می‌فرماید: به خدا قسم، رفتار من با بعضی از فرزندانم از روی تکلف و بی‌میلی است. او را روی زانوی خود می‌نشانم، محبت بسیار می‌کنم، از وی شکرگزاری و قدر دانی می‌نمایم با آنکه این همه احترام و محبت شایسته فرزند دیگر من است. به این تکلف تن می‌دهم تا آنکه فرزند شایسته‌ام از شر آنان مصون باشد و آنان رفتاری را که برادران یوسف با یوسف انجام دادند مرتکب نشوند. خداوند سوره یوسف را نفرستاد مگر به عنوان نمونه و مثال که بعضی از ما نسبت به بعضی دیگر حسد نورزیم چنانکه برادران یوسف به او حسد کرده و ستم نمودند [۱۲].

گرامی داشتن همسر

احترام به همسر یکی دیگر از مواردی است که در تربیت تاثیر دارد. مادری که در خانه عزیز باشد و مورد تکریم شوهرش قرار گیرد، با روحی سرشار از عاطفه، آرامش، احساس عزت نفس و با نشاط و شادابی به پرورش فرزندان همت خواهد گماشت. اما اگر مورد آزار و اذیت روحی و جسمی قرار گیرد و اندیشه‌ها و شخصیت وی در منزل به ویژه پیش فرزندان مورد تحقیر و اهانت باشد، ناگفته پیداست که از روان سالمی برخوردار نخواهد بود و در نتیجه آرامش خود را از دست داده و اضطراب و نگرانی او در فرزندان نیز تاثیر خواهد گذاشت. از چنین مادری نمی‌توان انتظار پرورش فرزندانی تربیت شده و صاحب کمالات داشت. بدین جهت امام باقر علیه السلام در احترام به شخصیت همسر اهتمام جدی داشت. حکم بن عتیبه روزی به ملاقات امام باقر علیه السلام رفت. او آن حضرت را در یک خانه آراسته و زیبایی یافت که لباس‌های نو و رنگین پوشیده بود. حکم بن عتیبه از وضع زندگی امام باقر علیه السلام به شگفت آمده و با نگاهی تعجب‌آمیز به آن حضرت و اطاق آراسته نظاره می‌کرد. آن حضرت که افکار وی را از نگاهش دریافته بود، از او پرسید: ای حکم! نظر تو در مورد این گونه زندگی چیست؟ او گفت: برای من زینده نیست در مورد زندگی شما سخنی بگویم و اعتراض داشته باشم، اما در میان ما، جوانان تجمل طلب و تازه دامادها چنین می‌کنند. امام باقر علیه السلام فرمود: ای حکم! «من حرم زینة الله التي اخرج لعباده والطيبات من الرزق» [۱۳] «چه کسی زینت‌هایی را که خداوند برای بندگانش آفریده و روزی‌های پاکیزه را حرام نموده است.» این زینت‌ها و زیبایی‌ها را خداوند متعال برای بندگانش قرار داده است. آن حضرت در ادامه سخنانش فرمود: اما این خانه‌ای را که می‌بینی، خانه همسر من می‌باشد و من چون تازه با او ازدواج کرده‌ام به احترام وی به اینجا آمده‌ام و لباس زیبا پوشیده‌ام. ولی خانه خود من همان منزل ساده ایست که تو آن را دیده‌ای [۱۴]. به این

ترتیب آن حضرت به احساسات و تمایلات به حق همسر خویش پاسخ مثبت داده و به او به دیده احترام می‌نگریست. امام باقر علیه السلام بر این باور بود که باید همسر و فرزندان را تکریم نمود و برای آنان احترام قائل شد، و نباید از نیکی کردن به آن‌ها غفلت نمود و می‌فرمود: «من حسن بره باهله زید فی عمره [۱۵] هر کس با همسر و فرزندانش خوش رفتاری کند عمرش زیاد خواهد شد.»

تربیت معنوی

از دیدگاه امام باقر علیه السلام علاوه بر آموزش آداب و رفتارهای اجتماعی و اخلاقی، باید فرزندان را با نکات معنوی و تربیت دینی آشنا نمود. این شیوه گذشته از اینکه کودکان را با مبداء حقیقی جهان آفرینش مرتبط می‌سازد، در آنان روحیه‌ی اعتماد به نفس و نیروی استقامت و پایداری در مقابل مشکلات کمر شکن زندگی نیز ایجاد خواهد کرد. در این زمینه امام باقر علیه السلام به فرزندش می‌فرماید: «یا بنی اذا انعم الله علیک بنعمه فقل «الحمد لله» واذا حزنک امر فقل «لا حول ولا قوة الا بالله» واذا ابطا عنک الرزق فقل «استغفر الله» [۱۶] فرزندم! هر گاه خداوند به تو نعمتی ارزانی داشت بگو: «الحمد لله» و هر گاه امری و حادثه‌ای تو را غمگین و ناراحت نمود بگو: «لا حول ولا قوة الا بالله» و زمانی که احساس نمودی روزی تو به کندی و سختی می‌رسد بگو: «استغفر الله». امام باقر علیه السلام این ارتباط معنوی را عملاً نیز به فرزندانش می‌آموخت. امام صادق علیه السلام در این مورد می‌فرماید: من همواره شب‌ها به هنگام خواب، بستر پدرم امام محمد باقر علیه السلام را آماده می‌کردم، او در موقع مقرر به استراحت می‌پرداخت و آنگاه من به بستر رفته و می‌خوابیدم. یک شب در انتظارش بودم، اما در موقع مقرر نیامد، برخاستم، به مسجد رفتم و به جست و جو پرداختم، دیدم همه مردم رفته‌اند، اما آن حضرت به تنهایی در مسجد و در حال سجده است، در حال سجده گریه و ناله می‌کند و با ناله سوزناکی به خدا عرضه می‌دارد: «سبحانک اللهم انت ربی حقاً حقاً، سجدت لک یا رب تعبداً ورقاً، اللهم ان عملی ضعیف فضعفه لی، اللهم قنی عذابک یوم تبعث عبادک و تب علی انک انت الثواب الرحیم [۱۷] خدایا تو پاک و منزّه هستی و حقیقتاً که پروردگار منی، خدایا فقط برای تو از روی عبودیت و بندگی سجده می‌کنم، پروردگارا! عمل من ناچیز است، آن را برایم زیاد گردان، خدایا در روزی که بندگانت محشور می‌شوند مرا از عذاب نگه دار و توبه‌ام را بپذیر، همانا که تو بسیار توبه‌پذیر و مهربانی.» همچنین، هر گاه آن حضرت با مشکلی ناراحت کننده مواجه می‌شد، همسر و فرزندان خود را جمع می‌کرد و دعا می‌نمود و آنان آمین می‌گفتند [۱۸].

مراحل تربیت معنوی

امام باقر علیه السلام در یک گفتار حکیمانه مراحل تربیت معنوی فرزندان را شرح داده و چگونگی تربیت آنان را در سنین مختلف بیان می‌دارد. طبق رهنمود آن حضرت، والدین باید در سه سالگی کلمه توحید (لا اله الا الله) را به کودک یاد دهند. در چهار سالگی کلمه رسالت (محمد رسول الله) را به او بیاموزند و در پایان پنج سالگی او را آزمایش نمایند. اگر راست و چپ را می‌شناسد، صورتش را به سوی قبله متوجه ساخته و به او بگویند رو به سوی قبله سجده کند. در شش سالگی اجزاء نماز و رکوع و سجده صحیح را یادش دهند تا سن او به آخر سال هفتم برسد. در آن موقع به او بگویند: دست‌ها و صورتش را بشوید و آنگاه به نماز بایستد [۱۹]. عبادت‌های تمرینی و دعا و نیایش کودک در پیشگاه خداوند، اثر درخشانی در روان طفل به جای می‌گذارد. گرچه ممکن است کودک معنی و مفهوم الفاظ و عبارات نماز را نفهمد ولی معنی توجه به خدا، راز و نیاز با پروردگار، استمداد از آن قدرت لایزال را متوجه خواهد شد. به همین جهت او در آینده به صورت فردی امیدوار، متکی به نفس، دارای هدف و با اطمینان به آینده زندگی کرده و در باطن خود تکیه گاهی قوی برای خود احساس خواهد نمود. این باورها می‌تواند سرمایه‌ای

بزرگ در طول زندگی و سدی محکم در برابر طوفان‌های حوادث و پیشامدهای ناگوار باشد. همچنانکه خداوند می‌فرماید: «الذین آمنوا و تطمئن قلوبهم بذكر الله، الا بذكر الله تطمئن القلوب» [۲۰] آن‌ها کسانی هستند که ایمان آورده‌اند، و دل هایشان به یاد خدا مطمئن و (آرام) است؛ آگاه باشید تنها با یاد خدا دل‌ها آرامش می‌یابد. لازم به ذکر است که در تربیت معنوی کودکان و نوجوانان باید از تندی و خشونت پرهیز شود. زیرا تجربه نشان می‌دهد اجبار و زورگویی نا به جا اثرات نامطلوب در کودک به جای می‌گذارد. برای همین امام باقر علیه السلام به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «ان هذا الدين متين فاوغلوا فيه برفق ولا تكرهوا عبادة الله الی عباد الله [۲۱] اسلام آئین استوار و محکمی است. با مدارا در آن وارد شوید و بندگان خدا را در عبادت الهی مجبور ننمایید.»

تشویق

تشویق بجا در کار تربیت و تبلیغ یک روش کار آمد و کاملاً موفق می‌باشد. زیرا هر انسانی خودش را دوست دارد و دلش می‌خواهد دیگران به شخصیت او احترام بگذارند و از او قدردانی کنند. در صورت رعایت شرایط صحیح، تشویق محرکی قوی در ایجاد خصلت‌های ستوده در مخاطبان خواهد بود. تشویق می‌تواند به صورت‌های مادی و معنوی انجام شود. تحسین، تقدیر، اعطای جایزه و هدیه، بذل عاطفه، محبت، تکریم، و تشکر، جلوه‌هایی از تشویق است. در سیره تربیتی امام باقر علیه السلام از این شیوه به صورت گسترده استفاده شده است. روایت زیر بیانگر یکی از موارد تشویق فرزندان می‌باشد. طاهر یکی از دوستان امام باقر علیه السلام می‌گوید: من در نزد آن گرامی نشسته بودم که فرزندش جعفر علیه السلام آمد، پیشوای پنجم فرزندش را مورد لطف و محبت قرار داده و فرمود: «هذا خير البرية [۲۲] این [فرزند من] بهترین فرد در روی زمین است.» دانشمندان علوم تربیتی در مورد این شیوه، شرایطی را بیان می‌کنند که مهم‌ترین آن‌ها اجتناب از افراط و تفریط در امر تشویق و تنبیه است. رعایت اعتدال در تشویق و تنبیه نکته مهمی است که مورد توجه امام باقر علیه السلام می‌باشد. ابی‌عبیده از آن حضرت نقل می‌کند که فرمود: «انما المؤمن الذی اذا رضی لم یدخله رضاه فی اثم ولا باطل واذا سخط لم یخرجه سخطه من قول الحق [۲۳] مؤمن واقعی کسی است که در مورد خشنودی و رغبت، مرتکب گناه و کارهای باطل نمی‌گردد و در موقع خشم و غضب از مرز حق و حقیقت خارج نمی‌شود.»

تأثیر جاذبه‌های هنری

هنر در حوزه تربیت از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. از آنجایی که امروزه هنر در قالب فیلم، نمایش، خط، شعر، خطابه، سرود، نقاشی و... تبلور یافته است، و این روش طرفداران زیادی در میان کودکان و نوجوانان دارد، استفاده از آن در تربیت کودکان و نوجوانان روشی موفق و جذاب می‌باشد. تاثیر آموزه‌های تربیتی با این شیوه به صورت غیر مستقیم، عمیق و ریشه دار است و می‌توان به وسیله آن به اعماق وجود مخاطب نفوذ کرده و او را تحت تاثیر قرار داد. امام باقر علیه السلام برای هنرمندان متعهد ارزش ویژه‌ای قائل بود و در فرصت‌های مناسب آنان را تشویق و ترغیب می‌نمود. یکی از هنرمندان متعهد و زبر دست معاصر با آن حضرت، شاعر معروف، کمیت بن زید اسدی است. وی علاوه بر این که مسائل تربیتی و دینی را که از طریق فرهنگ اهل بیت علیهم السلام آموخته بود در قالب ابیات و اشعار سحرآمیز به نسل‌های بعدی منتقل می‌کرد، با سروده‌های خود ستم‌های بنی امیه را نیز افشا می‌نمود. کمیت اسدی شبی در مدینه به حضور امام باقر علیه السلام رفت و بخش‌هایی از قصیده میمیه خود را به آن حضرت عرضه کرد. وقتی به این بیت رسید: وقتیل بالطف غودر منهم بین غوغا امه و طغام بین غوغا امه و طغام «و کشته شده در سرزمین طف که از سوی آنان به او خیانت شد. در میان هیاهوی مردمی پست و فرومایه.» امام باقر علیه السلام با شنیدن این جمله منقلب شد و با چشمانی گریان فرمود: ای کمیت! اگر در نزد ما مال و ثروتی بود به تو می‌دادیم، اما به تو همان

سخن را می‌گویم که پیامبر صلی الله علیه و آله به حسان بن ثابت فرمود: «لا زلت مؤيداً بروح القدس ما ذببت عنا اهل البيت [۲۴]» تا زمانی که از ما خاندان دفاع می‌کنی مورد تایید روح القدس خواهی بود.»

پاورقی

- [۱] همان، ج ۶، ص ۴۴، ح ۱۲.
- [۲] بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۲۳۶.
- [۳] التحفه السنیه، ص ۲۲۷.
- [۴] وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۱۲۴، ح ۱.
- [۵] مناقب ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۳۴.
- [۶] کشف الغمه، ج ۲، ص ۳۶۳.
- [۷] الامالی، شیخ صدوق، ص ۳۲۶.
- [۸] تحف العقول، ص ۳۰۰.
- [۹] الخصال، ج ۱، ص ۲۷۱.
- [۱۰] کفایه الاثر، ص ۲۵۳، با تلخیص.
- [۱۱] تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۳۲۰.
- [۱۲] تفسیر نور الثقلین، ج ۲، ص ۴۰۸؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۷۲.
- [۱۳] اعراف/۳۲.
- [۱۴] الکافی، ج ۶، ص ۴۴۶ و ۴۴۷.
- [۱۵] تحف العقول، ص ۲۹۵.
- [۱۶] کشف الغمه، ج ۲، ص ۳۶۳.
- [۱۷] الکافی، ج ۳، ص ۳۲۳، ح ۹.
- [۱۸] بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۲۹۷.
- [۱۹] مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۱۸؛ مکارم الاخلاق، ص ۲۲۲.
- [۲۰] رعد/۲۸.
- [۲۱] شرح اصول کافی، ج ۸، ص ۲۷۲؛ کنز العمال، ج ۳، ص ۴۰، ش ۵۳۷۸.
- [۲۲] اعلام الوری، ج ۱، ص ۵۱۸.
- [۲۳] وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۹۲؛ الکافی، ج ۲، ص ۲۳۴.
- [۲۴] الغدیر، ج ۲، ص ۱۸۷.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم
 جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
 با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید

بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۴۰۵۲۳۵)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

